

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PETO ODELJENJE

**ODLUKA O PRIHVATLJIVOSTI U PREDMETU
DASA FONDACIJE i OSTALIH protiv LIHTENŠTAJNA**

(Predstavka br. 696/05)

ODLUKA

STRAZBUR

10. jul 2007. godine

Presuda prevedena na srpski jezik u okviru zajedničkog projekta Evropske unije i Saveta Evrope „Oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim delom u Srbiji”.

Evropski sud za ljudska prava (Peto odeljenje) zasedajući 10. jula 2007. godine u Veću u čijem sastavu su bili:

g. P. LORENCEN (*LORENZEN*), *Predsednik*,
gđa S. BOTUČAROVA (*BOTOUCHAROVA*),
g. K. JUNGWIRT (*JUNGWERT*),
g. V. BUTKEVIČ (*BUTKEVYCH*),
gđa M. CACA-NIKOLOVSKA (*TSATSA-NIKOLOVSKA*),
g. R. MARUSTE,
g. M. VILIGER (*VILLIGER*), *sudije*,
i g. J.S. FILIPS (*PHILLIPS*), *zamenik sekretara odeljenja*,

Pošto je razmotrio navedenu predstavku, podnetu 23. decembra 2004. godine,

Posle većanja doneo je sledeću odluku:

ČINJENICE

Dasa Fondacija (*Dassa Foundation*) kao prvi podnosilac predstavke i Lafler Fondacija (*Lafleur Foundation*) kao drugi podnosilac predstavke su pravna lica koja su registrovana 1996. godine prema zakonu Lihtenštajna i imaju registrovana predstavništva u Vaducu. Treći podnosilac predstavke, g. Atilio Paćifiko (*Attilio Pacifico*) je italijanski državljanin rođen 1933. godine i živi u Monaku. Prema statutima prvog i drugog podnosioca predstavke, treći podnosilac predstavke je jedini korisnik njihove imovine. Podnosiocima predstavke su pred sudom zastupali g. Luka Lentini (*Luca Lentini*) i g. Đanpjetto Placidi (*Giampietro Placidi*) iz advokatske kancelarije Lentini, Placidi & Partners iz Rima.

A. Okolnosti slučaja

Činjenice predmeta, kako su ih podnosioci predstavke podneli, mogu se sažeti na sledeći način.

1. Prvi krug postupaka

a. Postupak pred Regionalnim sudom

Regionalni sud Kneževine Lihtenštajn (*Fürstliches Landgericht*) je u Vaducu 6. juna 2001. godine, tokom istražnog postupka protiv Z. i drugih nepoznatih počilaca, osumnjičenih za pranje novca koje je počinjeno devedesetih godina dvadesetog veka (broj predmeta 14 UR 2001.0030), naložio dvogodišnju zaplenu celokupnih novčanih sredstava koje su prvi i drugi podnosilac predstavke deponovali u *Neue Bank Company* i zabranio im da raspoložu tim sredstvima, u skladu sa članom 97a Zakonika o krivičnom postupku (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu). Sud je utvrdio da je istraga vođena protiv Z, nekadašnjeg pravnog zastupnika prvog i drugog

podnosioca predstavke, pokazala da je treći podnosilac predstavke, zajedno s još jednim licem, najverovatnije podmitio nekoliko sudija u Rimu. Za trećeg podnosioca predstavke se sumnjalo da je fondacijama podnosiocima predstavke prebacio imovinsku korist stečenu krivičnim delima koja mu se pripisuju, kako bi prikrio da novac potiče od izvršenja krivičnih dela. Stoga su računi fondacija morali da budu blokirani kako bi se garantovala kasnija apsorpcija profita (*Abschöpfung der Bereicherung*) ili oduzimanje imovine, u skladu sa članom 97a Zakonika o krivičnom postupku.

Javni tužilac Kneževine Lihtenštajn je 12. maja 2003. godine zatražio od Regionalnog suda da produži zaplenu imovine fondacija za još najmanje godinu dana.

Regionalni sud je 15. maja 2003. godine, postupajući tokom posebnog postupka za trajno oduzimanje imovine (*objectives Verfallsverfahren*), u skladu sa članom 356 Zakonika o krivičnom postupku (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu), protiv fondacija podnosilaca predstavke (broj predmeta 14 UR 2002.384) produžio trajanje zaplene imovine fondacija koju je naložio 6. juna 2001. godine za još godinu dana, u skladu sa stavom 4 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku.

Regionalni sud je primetio da je trećeg podnosioca predstavke, budući da je on beneficijar dveju fondacija, Krivični sud u Milanu 29. aprila 2003. godine osudio na jedanaest godina zatvora u vezi s predmetnom imovinom koja je u postupku trajnog oduzimanja. Ova presuda još uvek nije bila pravosnažna. Budući da je ovaj postupak složen i da podrazumeva međudržavne odnose, istraga još uvek nije okončana.

b. Postupak pred Apelacionim sudom

Apelacioni sud Kneževine Lihtenštajn (*Fürstliches Obergericht*) je 20. maja 2003. godine, tokom postupka oduzimanja u vezi s imovinom fondacija podnosilaca predstavke, potvrdio odluku Regionalnog suda od 15. maja 2003. godine, saglasivši se sa obrazloženjem tog suda (stav 4 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku).

c. Postupak pred Vrhovnim sudom

Prvi i drugi podnosilac predstavke, koje je zastupao advokat, su 6. juna 2003. godine uložili žalbu Apelacionom sudu na odluku Regionalnog suda od 15. maja 2003. godine. Tvrdili su da je Regionalni sud 6. juna 2001. godine naložio prvobitnu zaplenu njihove imovine na period od dve godine tokom istražnog postupka protiv Z. koji je bio osumnjičen za krivično delo pranja novca. Zatim je svojom odlukom od 15. maja 2003. godine Regionalni sud naložio produžetak trajanja zaplene. Međutim, ovo produženje je naloženo tokom drugog postupka, naime tokom postupka trajnog oduzimanja u vezi s imovinom fondacija, tokom kojeg nikada nije došlo do prvobitnog blokiranja računa. Stoga je naloženi produžetak zaplene bio nezakonit. Krivični postupak protiv Z. je okončan pravosnažnom presudom, tako da više nije bilo moguće nastaviti s blokadom računa u ovom postupku.

Štaviše, budući da je nalog Regionalnog suda izdat tokom postupka trajnog oduzimanja imovine, on se mogao zasnivati samo na stavu 2 člana 20b Krivičnog zakonika (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu). Međutim, ova odredba je stupila na snagu tek 19. decembra 2000. godine; pre tog datuma nije postojao pravni osnov za izdavanje naloga za trajno oduzimanju imovine o kojoj je reč. Treći podnosilac predstavke i ostali su bili osumnjičeni za primanje novca za krivična dela počinjena devedesetih godina dvadesetog veka i za prebacivanje 18 miliona, a zatim 11 miliona švajcarskih franaka na račune fondacija podnosilaca predstavke 1996. godine, a to je mnogo pre 2000. godine. Stoga, primenom stava 2 člana 20b Krivičnog zakonika, u cilju produžavanja blokade računa fondacija, došlo je do kršenja zabrane retroaktivnog kažnjavanja koja je zajamčena članom 61 a u vezi sa stavom 2 člana 1 Krivičnog zakonika (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu) i članom 7 Konvencije.

Apelacioni sud je prosledio žalbu Vrhovnom sudu Lihtenštajna (*Fürstlicher Obester Gerichtshof*).

Vrhovni sud Lihtenštajna je 4. septembra 2003. godine odbio žalbu fondacija podnosilaca predstavke. Pozivajući se na svoju prethodnu sudsku praksu, zaključio je da je nadležan da rešava po ovoj žalbi. Kao izuzetak od pravila, predviđenog u stavu 1 člana 238 Zakonika o krivičnom postupku (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu), što je omogućeno tom odredbom, Apelacionom sudu se nije mogla podneti žalba protiv odluke Regionalnog suda o produžetku zaplene imovine. U suprotnom, Apelacioni sud bi, po donošenju svog potrebnog pristanka na produženje zaplene, morao dva puta da odlučuje o istom predmetu. Suprotno jezičkoj formulaciji stava 6 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku, žalba se, međutim, mogla podneti samo Vrhovnom sudu.

Vrhovni sud je zaključio da mere u skladu sa članom 97a Zakonika o krivičnom postupku imaju za cilj da spreče lica koja su osumnjičena za neko krivično delo da ometaju apsorpciju profita ili trajno oduzimanje imovine koja je stečena na nezakonit način, dok traje istraga o tim krivičnim delima. Regionalni i Apelacioni sud su s pravom zaključili da postoji opravdana sumnja da je došlo do pranja novca. Trećeg podnosioca predstavke, budući da je jedini beneficijar fondacija, Krivični sud u Milanu je osudio u prvostepenom postupku za primanje novca, koji je on kasnije prebacio na račun fondacija kao proviziju za izvršenje krivičnih dela. Dakle, bilo je opravdano pretpostaviti da će zaplenjena imovina kasnije biti proglašena trajno oduzetom.

Vrhovni sud je zaključio da je zaplena imovine fondacija prvobitno naložena tokom krivičnog postupka koji je vođen protiv Z. Međutim, produžavanje zaplene u sadašnjem postupku trajnog oduzimanja imovine bilo je u skladu sa zakonom, budući da je taj postupak predstavljao logičan nastavak pomenutog krivičnog postupka i budući da je plenidba izvršena tokom krivičnog postupka, kako bi se omogućilo trajno oduzimanje imovine.

Rešenje o trajnom oduzimanju koje je kasnije doneto, u skladu sa članom 20b Krivičnog zakonika, kojim se dozvoljava trajno oduzimanje imovine, a koje je stupilo na snagu 19. decembra 2000. godine, nije obuhvaćeno zabranom retroaktivnosti. Trajno oduzimanje imovine nije predstavljalo dodatnu kaznu, već nezavisnu materijalnu posledicu činjenice da je počinitelj, njegov pravni sledbenik ili korisnik, uključujući i pravna lica, stekao imovinsku korist kao rezultat nezakonitog dela. Za primenu pomenute mere nije bilo neophodno da se potvrdi da je počinitelj bio krivično odgovoran. Nalog za trajno oduzimanje je stoga, u slučaju odbijanja isplate, sproveden uz upotrebu uobičajenih instrumenata za izvršenje naplate, a ne donošenjem rešenja o zameni rešenja o trajnom oduzimanju imovine sa zatvorskom kaznom, u slučaju neplaćanja.

Budući da trajno oduzimanje imovine, u skladu sa članom 20b Krivičnog zakonika nije, dakle, predstavljalo (dodatnu) kaznu za učinjeno delo, tu meru nije bilo nužno preispitati u svetlu zabrane retroaktivnog kažnjavanja, zajamčene članovima 1 i 61 Krivičnog zakonika. Nove odredbe o trajnom oduzimanju imovine mogu se primenjivati na svu imovinu za koju je ustanovljeno da se nalazila u Lihtenštajnu u vreme stupanja na snagu datih odredbi. One, dakle, nisu retroaktivno stupile na snagu i nisu retroaktivno promenile posledice prethodnog ponašanja počinioca, već su se odnosile na postojeće stanje stvari, naime na postojanje imovine u zemlji.

Vrhovni sud je takođe zaključio da su članovi 1 i 61 Krivičnog zakonika odigrali ulogu samo u pogledu krivičnih dela koja su za posledicu imala sticanje predmetne imovinske koristi. Imovinska korist od onih krivičnih dela koja nisu bila kažnjiva pre stupanja na snagu člana 20b Krivičnog zakonika, nisu mogla biti trajno oduzeta. Međutim, u ovom slučaju, krivična dela za koja se sumnja da su predstavljala izvor date imovinske koristi, bila su, u vreme kada su bila počinjena, kažnjiva u Italiji i u Lihtenštajnu.

Plenidba imovine je bila srazmerna, budući da su gubici koje su fondacije podnosioci predstavke pretrpeli kao posledicu blokiranja njihovih računa, od manjeg značaja nego šteta koja bi potencijalno bila naneta licima koja su oštećena izvršenjem tih krivičnih dela, u slučaju da mera zaplene imovine nije izrečena.

d. Postupak pred Ustavnim sudom

Prvi i drugi podnosilac predstavke su 23. septembra 2003. godine podneli pritužbu Ustavnom sudu Kneževine Lihtenštajna (*Staatsgerichtshof des Fürstentums Liechtenstein*). Tvrdili su da je došlo do kršenja principa *nulla poena sine lege*, koji je zagaranтован stavom 2 člana 33 Ustava Lihtenštajna (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu) i članom 7 Konvencije. Tvrdili su da se trajno oduzimanje imovine, koje je omogućeno članom 20b Krivičnog zakonika, mora okarakterisati kao dodatna kazna. Sudovi su na imovinu koja je navodno stečena iz krivičnih dela koja su počinjena devedesetih godina dvadesetog veka, primenili tu novu kaznenu odredbu koja je stupila na snagu 19. decembra 2000. godine, to jest, pre datuma kada zakonom još uvek nije bilo omogućeno oduzimanje takve imovine.

Štaviše, podnosioci predstavke su tvrdili da je došlo do kršenja njihovog prava na pravično suđenje kao i prava da pred sudijom koji je nadležan da postupuje u tom predmetu izloži svoj slučaj, kao što je predviđeno stavom 1 člana 33 1 Ustava (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu) i članom 6 Konvencije. Nalog da se produži trajanje zaplene njihove imovine u toku postupka trajnog oduzimanja imovine, tokom kog nije još uvek došlo do zaplene, jer je prvobitna zaplena bila naložena tokom krivičnog postupka vođenog protiv Z, nezakonit je i proizvoljan. Usled toga, Regionalni sud nije imao nadležnost da naloži pomenuto produženje zaplene tokom postupka trajnog oduzimanja imovine koji se vodio pred tim sudom. Štaviše, Apelacioni a ne Vrhovni sud je trebalo da protiv te odluke donese odluku po žalbi podnosioca predstavke.

Ustavni sud Kneževine Lihtenštajna je 29. juna 2004. godine odbio pritužbu fondacija.

Najpre, sud je zaključio da se zabrana retroaktivne kazne, koja je predviđena stavom 2 člana 33 Ustava Lihtenštajna i stavom 1 člana 7 Konvencije kao i članovima 1 i 61 Krivičnog zakonika ne odnosi na trajno oduzimanje u skladu sa stavom 2 člana 20b Krivičnog zakonika. Pozivajući se na kriterijume koje je odredio ovaj sud, pre svega u predmetu *Welch v. the United Kingdom* (presuda od 9. februara 1995. godine, Series A, br. 307, str. 13, stav 28), Sud je zaključio da trajno oduzimanje imovine u skladu sa stavom 2 člana 20b Krivičnog zakonika ne predstavlja „kaznu” u svrhu tumačenja stava 1 člana 7 Konvencije.

Rešenje o trajnom oduzimanju imovine u skladu s tim članom nije bio uslovljeno obavezom postojanja osude nekog lica za krivično delo ili da je krivični postupak uopšte pokrenut. Ta imovinska sredstva su morala proisteći iz dela koje se smatra kažnjivim tamo gde je i počinjeno, na šta se krivični zakon Lihtenštajna nije mogao primeniti.

Svrha nove odredbe o trajnom oduzimanju imovine jeste usklađivanje s obavezama koje proističu pre svega iz Konvencije Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom (ETS br. 141; vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu) u cilju sprečavanja isplativosti bavljenja kriminalom. Trajno oduzimanje imovine ne predstavlja dodatnu kaznu za počinjena krivična dela, budući da su krivične sankcije za krivična dela – zatvorske i novčane kazne – sasvim dovoljne. Ono čemu trajno oduzimanje imovine jeste namenjeno je apsorbovanje profita koji je ostvaren kao posledica krivičnog dela. Dakle, nije bilo neophodno da neko lice bude krivično odgovorno i trajno oduzimanje je moglo biti naloženo i prema pravnom sledbeniku počinioca. Stoga, mera trajnog oduzimanja imovine se mora okarakterisati kao građansko-pravna posledica krivičnih dela. Ovo potvrđuje činjenica da u slučaju da se odbije plaćanje, rešenje o trajnom oduzimanju će biti izvršeno uobičajenim instrumentima za izvršenje naplate, a ne kao u predmetu *Welch*, mogućnošću zamene novčane kazne kaznom zatvora.

Postupak trajnog oduzimanja imovinske koristi bio je zaseban postupak na koji su se primenjivala procesna pravila Zakonika o krivičnom postupku, ali koji nije zavisio od krivice, odnosno odgovornosti fizičkog ili pravnog lica u čijem se

posedu nalazi predmetna imovina. Kada je reč o oštini ove mere, mora se naglasiti da je oduzeta imovina često bivala samo deo neto imovinske koristi stečene krivičnim delom.

Drugo, Ustavni sud je zaključio da nije došlo do kršenja prava podnosioca predstavke da pred nadležnim sudijom izlože svoj slučaj u skladu sa stavom 1 člana 33 Ustava. Ubedljivo je i svakako nije proizvoljno to što je Vrhovni sud tvrdio da ovaj postupak oduzimanja imovine predstavlja logičan nastavak krivičnog postupka protiv Z, pa je stoga bilo zakonito naložiti produženje zaplene imovine tokom postupka za trajno oduzimanje imovinske koristi. Isto tako, razmotrivši obrazloženje Vrhovnog suda, razuman je a ne proizvoljan bio zaključak suda da se žalba protiv odluke Regionalnog suda o produženju zaplene imovine podnosioca predstavke nije mogla izjaviti Apelacionom već Vrhovnom sudu.

2. Drugi krug postupaka

a. Postupak pred Regionalnim sudom

Regionalni sud Kneževine Lihtenštajna je 17. maja 2004. godine, u postupku trajnog oduzimanja imovine koji je vođen protiv fondacija podnosioca predstavke, produžio nalog za zaplenu imovinskih sredstava fondacijama za još godinu dana, na osnovu stava 4 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku (broj predmeta 14 UR 2002.384). Pozivajući se na presudu Krivičnog suda u Milanu od 29. aprila 2003. godine protiv trećeg podnosioca predstavke, sud je tvrdio da se pretpostavljalo da ta imovinska sredstva predstavljaju nadoknadu za podmićivanje državnih službenika. Međutim, pomenuta presuda nije još uvek bila pravosnažna a istražni postupak u Lihtenštajnu je zavisio od ishoda postupka koji je vođen u Italiji.

b. Postupak pred Apelacionim sudom

Pozivajući se na obrazloženje Regionalnog suda i Vrhovnog suda Lihtenštajna u presudi od 4. septembra 2003. godine, Apelacioni sud Kneževine Lihtenštajna je 19. maja 2004. godine potvrdio odluku Regionalnog suda (stav 4 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku).

c. Postupak pred Vrhovnim sudom

Fondacije podnosioci predstavke su 8. juna 2004. godine podnele žalbu Vrhovnom sudu. Budući da se nisu slagali s odlukom Vrhovnog suda Lihtenštajna od 4. septembra 2003. godine, svoju žalbu su obrazložili manje više na isti način kao i žalbu koju su uložili 6. juna 2003. godine.

Vrhovni sud Lihtenštajna je 23. jula 2004. godine odbio žalbu fondacija kao neosnovanu. Pozivajući se na svoju odluku koja je doneta 4. septembra 2003. godine, a koju je u međuvremenu potvrdio Ustavni sud svojom odlukom od 29. juna 2004. godine, sud je zaključio da je nalog za produženje zaplene imovine u toku ovog postupka trajnog oduzimanja bio zakonit. Štaviše, kao što je i Ustavni

sud potvrdio, trajno oduzimanje imovine u skladu sa članom 20b Krivičnog zakonika nije predstavljalo (dodatnu) kaznu za krivično delo i stoga se nije moralo razmatrati u svetlu zabrane retroaktivnog kažnjavanja. Vrhovni sud je ponovio da je u više navrata smatrao da je nesrazmerno zamrzavati imovinu građana ili pravnih lica Lihtenštajna na vremenski period duži od tri godine a da pri tom krivični postupak, na kome se sve zasniva, nije još uvek okončan. Međutim, ishod krivičnog postupka u Italiji je prejudicirao ishod ovog predmeta i svi su izgledi da će konačna odluka biti uskoro doneta. Stoga je produžavanje blokade računa fondacija i dalje bilo srazmerno, iako bi postupak trajnog oduzimanja imovine trebalo uskoro da se okonča.

d. Postupak pred Ustavnim sudom

Fondacije su 12. avgusta 2004. godine podnele pritužbu Ustavnom sudu. Ponovo su tvrdile da je primenom člana 20b Krivičnog zakonika došlo do povrede principa *nulla poena sine lege*, koji je zajamčen stavom 2 člana 33 Ustava Lihtenštajna i članom 7 Konvencije. Pozivajući se na član 33 Ustava Lihtenštajna i na član 6 Konvencije, tvrdili su da je došlo do kršenja njihovog prava na pravično suđenje i prava da svoj slučaj izlože pred nadležnim sudijom. Štaviše, podnosioci predstavke su se žalili i na to da Vrhovni sud Lihtenštajna nije dao dovoljno uverljivo obrazloženje svog stanovišta prema kome je nalaganje produžetka zaplene imovine, u postupku trajnog oduzimanja imovine, bilo zakonito.

Ustavni sud je 30. novembra 2004. godine odbio pritužbu fondacija kao neosnovanu. Sud se pozvao na razloge koje je dao u svojoj odluci od 29. juna 2004. godine. U pogledu tvrdnji fondacija da je Vrhovni sud nedovoljno uverljivo obrazložio svoju odluku, sud je zaključio da to što se Vrhovni sud pozvao na razloge koje je u svojoj odluci od 29. juna 2004. godine dao Ustavni sud, nije predstavljalo kršenje njegove obaveze da pruži uverljivo obrazloženje. Ova druga odluka se odnosila na ista ona pitanja koja su te iste strane pokrenule, tako da je to pozivanje bilo jasno i razumljivo.

3. Potonji razvoj događaja

Podnosioci predstavke su 13. marta 2007. godine obavestili Sud da zaplena njihove imovine i dalje traje a da pri tom nije doneta konačna presuda o krivičnim delima na kojima se sve zasniva.

B. Relevantno domaće i međunarodno pravo

1. Odredbe Ustava Kneževine Lihtenštajn

Prema stavu 1 člana 33 Ustava Kneževine Lihtenštajn, nikom ne može biti uskraćeno suđenje pred nadležnim sudijom i zabranjeno je osnivanje vanrednih sudova.

Stav 2 člana 33 Ustava predviđa da pretnja kaznom ili izricanje kazni mora biti u skladu sa zakonom.

Stavom 1 člana 34 Ustava zajamčena je nepovredivost privatnog vlasništva.

2. Odredbe Krivičnog zakonika

a. Odredbe koje se odnose na primenjivost krivičnih odredbi

Član 1 Krivičnog zakonika zabranjuje kažnjavanje bez zakona. Prema stavu 1 člana 1 Krivičnog zakonika, kazna ili preventivna mera se može izreći za delo koje je kažnjivo na osnovu zakona koji su važili u vreme kada je počinjen. Stav 2 člana 1 Zakonika predviđa da se ne može izreći teža kazna od one koja je za to delo bila propisana u vreme kada je krivično delo izvršeno. Preventivna mera se može izreći samo onda ako je u vreme izvršenja krivičnog dela ova mera ili slična kazna ili preventivna mera bila predviđena zakonom.

Član 61 Krivičnog zakonika utvrđuje pravila o vremenskom važenju krivičnih odredbi. Krivični zakoni se primenjuju na dela koja su izvršena posle stupanja zakona na snagu. Oni se mogu primenjivati na dela koja su izvršena pre tog dana ako su zakoni koji su važili u vreme kada su krivična dela izvršena bili nepovoljniji za izvršioca uzimajući u obzir njihov ukupan efekat.

b. Odredbe o kaznama, apsorpciji profita, oduzimanju imovine i preventivnim merama

Članovi od 18 do 31a Krivičnog zakonika, prema njihovom naslovu, odnose se na kazne, apsorpciju profita, trajno oduzimanje imovine i preventivne mere. Članom 18 Zakonika uređuju se zatvorske kazne, članom 19 Zakona uređuju se novčane kazne a članovi 20 i 20a Zakonika sadrže pravila o apsorpciji profita. Članovi 21 *et seq* predviđaju, naročito preventivne mere, kao što su smeštaj u instituciju za umno poremećene počinioce krivičnih dela, u ustanovu za lečenje od bolesti zavisnosti ili u instituciju za opasne prestupnike povratnike.

Prema stavu 2 člana 20b Krivičnog zakonika, imovina stečena nekim delom koje je kažnjivo, proglašava se trajno oduzetom ako je delo iz koga je ta imovina proistekla, kažnjivo prema zakonima države na čijoj teritoriji je počinjeno, u slučaju da se ne primenjuje krivični zakon Lihtenštajna ne primenjuje na to delo ili ako to delo ne predstavlja poreski prekršaj. Prema stavu 1 člana 20c Krivičnog zakonika, oduzimanje imovine je isključeno onda kada treća strana, koja nije učestvovala u vršenju krivičnih dela o kojima je reč, ima zakonska potraživanja u vezi s imovinskim sredstvima o kojima je reč.

Stav 2 člana 20b Krivičnog zakonika je unet u taj zakon izmenama i dopunama Krivičnog zakonika od 25. oktobra 2000. godine, koji je stupio na snagu 19. decembra 2000. godine (vidi: *Liechtenstein Federal Gazette (LGBI)* 2000, br. 256, izdat 19. decembra 2000. godine).

c. Odredba o pranju novca

Pranje novca, to jest naročito sakrivanje imovinske koristi stečene krivičnim delom ili prikrivanje činjenice da imovinska korist potiče od izvršenja nekog krivičnog dela, kažnjivo je prema stavu 1 člana 165 Krivičnog zakonika. Međutim, lice koje je kažnjeno zato što je učestvovalo u izvršenju krivičnog dela iz koga je takva imovinska korist proistekla ne podleže (i) krivičnom gonjenju zbog pranja novca (stav 5 člana 165 Krivičnog zakonika).

3. Odredbe Zakonika o krivičnom postupku

a. Odredbe o zaplenu imovinske koristi

Stav 1 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku predviđa mogućnost da ako postoji sumnja da je neka imovinska korist proistekla iz nekog krivičnog dela, i da postoji verovatnoća da će ona biti trajno oduzeta (u skladu sa članom 20b Krivičnog zakonika), sud, na predlog javnog tužioca, nalaže mere koje za cilj imaju da se osigura trajno oduzimanje imovine ako je povraćaj imovinske koristi ugrožen ili na neki drugi način značajno otežan. Takve zaštitne mere obuhvataju, između ostalog, zaplenu imovinske koristi ili zabranu raspolaganja tim imovinskim sredstvima.

Stav 4 člana 97a Zakonika predviđa da sud ima obavezu da odredi vremenski rok trajanja naloženih zaštitnih mera, koji se na zahtev može produžiti. Ako je prošlo dve godine od izdavanja prvog naloga, a da do tada optužnica nije podignuta ili nije došlo do podnošenja zahteva za pokretanje postupka za trajno oduzimanja imovine u okviru odvojenog postupka, dalje produžavanje vremenskog roka za još godinu dana u oba slučaja je dozvoljeno samo uz odobrenje Apelacionog suda.

Rešenje o zaplenu će biti ukinuto, naročito ako se može pretpostaviti da neće biti određeno trajno oduzimanje imovine ili ako je vremenski rok za nalog istekao (stav 5 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku).

b. Odredbe koje uređuju postupak oduzimanja imovine

Član 356 Zakonika o krivičnom postupku uređuje postupak trajnog oduzimanja imovine. Ako postoji dovoljno razloga da se pretpostavi da će preduslovi za trajno oduzimanje (član 20b Krivičnog zakonika) biti zadovoljeni i ako se to ne može utvrditi tokom krivičnog postupka, javni tužilac podnosi poseban zahtev za trajno oduzimanja imovine (stav 1 člana 356). Sud koji bi bio nadležan za suđenje za krivično delo zbog koga se donosi rešenje o trajnom oduzimanju imovine nadležan je i za poseban postupak trajnog oduzimanja u kome odlučuje u formi presude nakon održane javne rasprave (stav 2 člana 356). Lica koja tvrde da polažu pravo na imovinska sredstva koja podleže oduzimanju, imaju prava optuženog u postupku oduzimanja imovine (član 354 Zakonika o krivičnom postupku).

c. Odredbe u vezi s pravom na žalbu

Prema stavu 6 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku, javno tužilaštvo, optuženi ili lica kojih se taj postupak tiče na neki drugi način, imaju pravo da Apelacionom sudu podnesu žalbu protiv naloga za zaštitne mere ili protiv njihovog ukidanja.

Na osnovu stava 1 člana 238 Zakonika o krivičnom postupku protiv svih sudskih rešenja, odluka ili naredbi koje nisu presude, može se uložiti žalba Apelacionom sudom zbog nezakonnosti ili nesrazmernosti, ako drugačije nije predviđeno zakonom.

4. Međunarodni sporazumi

Konvencija Saveta Evrope o pranju, traženju, zaplenu i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom, koja je potpisana 8. novembra 1990. godine (ETS br. 141), za Lihtenštajn je stupila na snagu 1. marta 2001. godine. Prema preambuli ove konvencije njena svrha jeste delotvorna borba protiv teških oblika kriminala, lišavanjem kriminalaca imovinske koristi proistekle iz krivičnih dela i uspostavljanje visoko funkcionalnog sistema međunarodne saradnje zarad ostvarivanja ovog cilja. Visoke strane ugovornice naročito se obavezuju da pranje imovinske koristi proglase za krivično delo i da trajno oduzmu takvu imovinsku korist ili imovinu koja joj po svojoj vrednosti odgovara.

PRITUŽBE

1. Pozivajući se na stav 1 člana 6 Konvencije, podnosioci predstavke su tvrdili da ni u jednom od dva kruga postupka trajnog oduzimanja imovine nisu imali priliku da svoj slučaj izlože pred sudijom koji je nadležan u toj stvari. Produžavanje zaplene njihove imovine u ovim postupcima bilo je nezakonito i proizvoljno. Štaviše, o njihovoj žalbi protiv odluke Regionalnog suda trebalo je da odlučuje Apelacioni sud a ne Vrhovni sud. Povrh toga, podnosioci su tvrdili da suđenje nije bilo pravično, budući da nisu mogli na delotvoran način da dovedu u pitanje pretpostavku suda da je treći podnosilac predstavke počinio krivično delo koje je predstavljalo osnov za zaplenu imovine.

Takođe, u navodima podnosioca predstavke kaže se da ograničavanje njihovog prava na neometano uživanje imovine tokom dugog vremenskog perioda putem zaplene njihovih novčanih sredstava, predstavlja kršenje pretpostavke nevinosti koja je garantovana stavom 2 člana 6 Konvencije.

Kada je reč o drugom krugu postupaka, podnosioci predstavke su se takođe žalili na osnovu stava 1 člana 6 Konvencije, da je trajanje ovih postupaka premašilo razuman rok i da domaći sudovi, pozivajući se samo na prethodne odluke, nisu pružili dovoljno uverljivo obrazloženje za svoje odluke.

2. Nadalje, podnosioci predstavke su tvrdili da primena na njihov predmet člana 20b Krivičnog zakonika, koji je stupio na snagu, nakon što su data krivična dela navodno bila počinjena, predstavlja povredu principa *nulla poena sine lege* koji je garantovan stavom 1 člana 7 Konvencije.

3. Pozivajući se na član 1 Protokola br. 1 Konvencije, podnosioci predstavke su dalje tvrdili da je produženom nezakonitom zaplenom celokupne njihove imovine povređeno njihovo pravo svojine.

PRAVO

A. Pitanje statusa „žrtve” povrede prava koji se odnosi na trećeg podnosioca predstavke i iscrpljivanja domaćih pravnih lekova

Sud primećuje da, za razliku od prvog i drugog podnosioca predstavke, treći podnosilac predstavke nije bio strana učesnica u postupcima pred domaćim sudovima koji se razmatraju u ovoj predstavi, već da su nalozi za zaplenu imovine upereni samo prema fondacijama podnosiocima predstavke.

Sud primećuje da je pitanje da li pod ovim okolnostima treći podnosilac predstavke može da tvrdi da je „žrtva” povrede prava koja su mu garantovana Konvencijom u smislu člana 34, usled odluka koje su doneli domaći sudovi, tesno povezano sa zahtevom da se moraju iscrpsti svi raspoloživi domaći pravni lekovi, koja su sadržana u stavu 1 člana 35 Konvencije. Sud podseća da pravilo o iscrpljivanju svih domaćih pravnih lekova nije ni apsolutno niti se može primenjivati automatski; razmatrajući da li je postupljeno u skladu sa ovim pravilom, nužno je uzeti u obzir određene okolnosti svakog pojedinačnog slučaja (vidi: *Van Oosterwijck v. Belgium*, presuda od 6. novembra 1980. godine, Series A br. 40, str. 18, stav 35). Ovo posebno znači da Sud mora realno da uzme u obzir postojanje ne samo zvaničnih pravnih lekova u pravnom sistemu date Visoke strane ugovornice, već i kontekst u kome oni funkcionišu, kao i lične okolnosti podnosioca predstavke. Zatim, mora da razmotri da li je u svim okolnostima predmeta, podnosilac predstavke učinio sve što se opravdano može očekivati od njega kako bi iscrpeo sve pravne lekove (vidi: *mutatis mutandi*, *Akdivar and Others v. Turkey*, presuda od 16. septembra 1996. godine, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, str. 1211, stav 69; *Baumann v. France*, br. 33592/96, stav 40, od 22. maja 2001. godine i *Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*, br. 62543/00, stav 37, ECHR 2004-III). U svetlu sudske prakse, Sud je, na primer, smatrao da je dovoljno što je udruženje, koje je osnovano u tačno određenu svrhu, da brani interese svojih članova pred domaćim sudovima, iscrplo domaće pravne lekove kako bi njeni članovi mogli da tvrde da su „žrtve” i da su iscrpli sva pravna sredstva u smislu člana 34 i člana 35 Konvencije (vidi: *Gorraiz Lizarraga*, naveden gore u tekstu, stavovi 37-39).

U ovom slučaju, Sud primećuje da je prema statutima prvog i drugog podnosioca predstavke, dveju pravnih lica, treći podnosilac predstavke jedini korisnik njihove imovine, što je činjenica koju su domaći sudovi takođe uzeli u

obzir u svojim obrazloženjima. Rešenja o zapleni imovine tokom postupka pred domaćim sudovima, koja su izdata protiv prvog i drugog podnosioca predstavke, naložena su zato što se sumnjalo da su fondacije primile novac koji je proistekao iz krivičnih dela koje je treći podnosilac predstavke počinio u Italiji. S tačke gledišta koja nije strogo pravne već ekonomske prirode, domaći sudovi su zaplenili imovinu trećeg podnosioca predstavke, koja je bila predmet ovih postupaka posredstvom fondacija podnosilaca predstavke, koje su delovale u njegovu korist. Odredbe kojima se uređuje postupak trajnog oduzimanja (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” gore u tekstu) zapravo jesu tako smišljene da predvide i takve situacije. Dok je postupak bio usmeren protiv fizičkog ili pravnog lica, koja zapravo poseduju pomenutu imovinu (član 356 Zakonika o krivičnom postupku), lica koja tvrde da polažu pravo na tu imovinu uživaju prava optuženog u tom postupku (član 354 Zakonika o krivičnom postupku).

Uzimajući u obzir određene okolnosti ovog predmeta, Sud smatra da treći podnosilac predstavke može tvrditi da je „žrtva” navodnih povreda Konvencije, u smislu člana 34, i da je iscrpeo sve domaće pravne lekove u svrhu tumačenja stava 1 člana 35 Konvencije.

B. Pritužbe na osnovu člana 6 Konvencije

Podnosioci predstavke su se žalili da ni u jednom ni u drugom krugu postupaka njihov predmet ni na jednom nivou sudske nadležnosti nisu razmatrali nadležni sudovi. Štaviše, tvrdili su da nisu imali priliku da na delotvoran način dovedu u pitanje pretpostavku sudova da je treći podnosilac predstavke počinio krivično delo. Takođe su smatrali da produžetak zaplene njihovih imovinskih sredstava predstavlja kršenje pretpostavke nevinosti. Kada je reč o drugom krugu postupaka, podnosioci su tvrdili da su oni trajali neopravdano dugo i da sudovi nisu dali valjano obrazloženje svojih odluka.

Podnosioci predstavke su se pozvali na član 6 Konvencije, u čijem relevantnom delu stoji sledeće:

„1. Svako tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu... raspravu u razumnom roku pred... sudom obrazovanim na osnovu zakona... .

2. Svako ko je optužen za krivično delo smatra se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona.”

Sud najpre mora da utvrdi da li se član 6 Konvencije može primeniti na ova rešenja o zapleni imovine ili ne. Da bi neka osoba imala pravo na garancije koje su predviđene ovom odredbom, postupak se mora odnositi na „odlučivanje” o njegovim građanskim pravima i obavezama ili krivičnoj optužbi protiv njega.

Prema praksi Suda, koja se odnosi na primenjivost člana 6 u građanskopravnom smislu, postupci pred domaćim sudovima svode se na „odlučivanje” o građanskim pravima i obavezama podnosioca predstavke, ako

postoji stvarni „spor” („*osporavanje*”) u vezi sa ovim pravima i obavezama. Stoga, rezultat ovih postupaka mora biti neposredno odlučujući po takvo pravo ili obavezu (vidi: *Fayed v. the United Kingdom*, presuda od 21. septembra 1994. godine, Series A br. 294-B, strane 45-46, stav 56; *Zlinsat, spol. s r.o. v. Bulgaria*, br. 57785/00, stav 72, 15. jun 2006. godine).

Prema tome, član 6 se ne primenjuje na postupke u kojima su preduzete samo prelazne ili privremene mere pre donošenja odluke o meritumu, budući da takve odluke po pravilu nemaju uticaj na meritum predmeta i stoga još uvek ne uključuju odlučivanje o građanskim pravima i obavezama (vidi, između ostalih brojnih izvora: *Kress v. France* (odl.), br. 39594/98, od 29. februara 2000. godine; *Starikow v. Germany* (odl.), br. 23395/02, od 10. aprila 2003. godine; *Libert v. Belgium* (odl.), br. 44734/98, od 8. jula 2004. godine; *Dogmoch v. Germany* (odl.), br. 26315/03, ECHR 2006-...). Sud je samo u izuzetnim slučajevima smatrao da se član 6 može primeniti na postupke koji se odnose na privremene mere. Ovo se naročito odnosi na predmete u kojima je privremenom odlukom već u stvari delimično odlučeno o pravima strana (vidi, naročito: *Markass Car Hire Ltd v. Cyprus* (odl.), br. 51591/99, od 23. oktobra 2001. godine i *Zlinsat* koji je naveden gore u tekstu, stav 72) ili u kojima je privremena mera odmah dovela do pokretanja glavnog postupka u kome se odlučivalo o sporu u pitanju (vidi, naročito: *Air Canada v. the United Kingdom*, presuda od 5. maja 1995. godine, Series A br. 316-A, str. 21, stav 61).

Sud primećuje da je u ovom predmetu zaplena imovine fondacija, shodno stavu 1 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku, predstavljalo meru koja je imala za cilj obezbeđivanje mogućnosti kasnijeg trajnog oduzimanja imovine tokom glavnog postupka trajnog oduzimanja, ako se dokaže istinitost sumnji da je ta imovina proistekla iz izvršenja krivičnih dela. U suprotnom, rešenja o zapleni imovine bi bilo poništeno i fondacije bi ponovo mogle slobodno da raspolažu svojom imovinom. Ni podnosioci predstavke ni Država nisu imali pravo da koriste ili raspolažu pomenutom imovinom pre donošenja konačne odluke u glavnom postupku o trajnom oduzimanju imovine. Rešenja o zapleni nisu zahtevala da se utvrdi, čak ni delimično, da li je imovina koja je zamrznuta usled izdavanja rešenja zaista proistekla iz krivičnih dela ni da li će ona kao posledica toga, biti proglašena trajno oduzetom. Stoga se ovaj nalog, koji je bio čisto provizorne prirode i nije prethodio konačnoj odluci u glavnom postupku ili se s njom podudario, ne može smatrati takvim da zahteva „odlučivanje”, u smislu stava 1 člana 6, o građanskim pravima i obavezama podnosilaca predstavke.

Ostaje da se utvrdi da li se, međutim, postupak zaplene imovine odnosio na „odlučivanje” o bilo kojim krivičnim optužbama protiv podnosilaca predstavke. Prilikom ocene da li je utvrđeno postojanje krivične optužbe tokom postupka pred domaćim sudovima, Sud je slično onom pristupu koji je zauzeo u pogledu „odlučivanja” o građanskim pravima, dosledno ispitao da li je dati postupak uključivao i utvrđivanje krivice ili je imao za cilj osuđujuću ili oslobađajuću presudu podnosilaca predstavke za krivično delo i da li je preduzeta mera imala bilo kakve uticaj na krivični dosije podnosilaca predstavke (uporedi: *Zlinsat*, koji je naveden gore u tekstu, stav 72; *Dogmoch*, koji je naveden gore u

tekstu i *mutatis mutandis*, *Phillips v. the United Kingdom*, br. 41087/98, stav 34, ECHR 2001-VII).

Kao što je pokazano gore u tekstu, rešenja o zapleni imovine podnosioca predstavke u ovom predmetu je bio čisto provizorne i zaštitne prirode. Prema stavu 1 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku, takva mera je zavisila od sumnje da je data imovina proistekla iz krivičnog dela. Ona, međutim, nije iziskivala bilo kakvo utvrđivanje krivice ili osude fizičkog ili pravnog lica koje je posedovalo zaplenjenu imovinu. Ovo se može ilustrovati činjenicom da su se u oba kruga postupaka domaći sudovi pozivali na puku „sumnju” da je treći podnosilac predstavke primio data imovinska sredstva kao proviziju, podmićivanjem sudija u Italiji. Takođe, sudovi su uzeli u obzir presudu protiv trećeg podnosioca predstavke koja mu je izrečena u Italiji a da pri tome nisu sami pristupili utvrđivanju krivice. Takođe, nisu postojali bilo kakvi pokazatelji da su se rešenja o zapleni imovine odrazila na krivični dosije podnosioca predstavke. U tim okolnostima, rešenja o zapleni imovine nisu uključivala ni „utvrđivanje” bilo kakve krivične optužbe u smislu stava 1 člana 6.

Sud zaključuje da, bez obzira na pitanje da li se rešenja o zapleni imovine mogu okarakterisati kao nešto što se tiče „građanskih prava” podnosioca predstavke ili „krivičnih optužbi” protiv njih, član 6 se ne može primenjivati na postupak, obzirom da se ovim rešenjima o zapleni ne „odlučuje” o takvom jednom pravu ili optužbi. Stoga se ovaj deo predstavke mora odbaciti kao nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije, shodno stavovima 3 i 4 člana 35 Konvencije.

C. Pritužbe na osnovu člana 7 Konvencije

Kako navode podnosioci predstavke, primena na njihov predmet odredbi o trajnom oduzimanju imovine, koje je utvrđeno članom 20b Krivičnog zakonika koji je stupio na snagu posle navodnog izvršenja datih krivičnih dela, predstavlja nametanje retroaktivne krivične kazne. Podnosioci su se pozvali na stav 1 člana 7 Konvencije, koji predviđa sledeće:

„Niko se ne može smatrati krivim za krivično delo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vreme kada je izvršeno, nije predstavljalo krivično delo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne može se izreći stroža kazna od one koja je bila propisana u vreme kada je krivično delo izvršeno.”

Podnosioci predstavke su tvrdili da su primenjive odredbe o trajnom oduzimanju imovine stupile na snagu 19. decembra 2000. godine, to jest mnogo kasnije od navodnog izvršenja krivičnih dela koja su počinjena devedesetih godina dvadesetog veka. Zaplena i trajno oduzimanje imovinske koristi su se morali smatrati krivičnim sankcijama koje, kao takve, umanjuju vrednost date imovine. Činjenica da su ih omogućili Krivični zakonik i Zakonik o krivičnom postupku to dokazuje. Štaviše, ove sankcije su mogle da budu naložene samo u vezi s krivičnim postupkom i mogle su biti opravdane ako su bile u svrsi suzbijanja krivičnih dela. Cilj ovih sankcija jeste da odvraća od izvršenja krivičnih

dela tako što se nalaže isplata određene sume novca koja je po svojoj prirodi kaznena. Mere su okarakterisane kao krivične i prema zakonu Lihtenštajna.

Podnosioci predstavke su dalje tvrdili, u pogledu postupka u vezi sa sprovođenjem datih mera, da je bilo irelevantno to što se rešenje o trajnom oduzimanju imovine nije moglo izvršiti putem rešenja o zameni za kaznu zatvora, u slučaju neplaćanja. Zabrana izricanja kazne zatvora usled neplaćanja dugovanja je već predviđena u samim odredbama Konvencije. Zaplena imovine podnosioca predstavke je očigledno imala kazneni karakter, budući da je trajno oduzimanje imovine predstavljalo grubo mešanje u njihovo pravo svojine na imovini.

Sud podseća da je član 20b Krivičnog zakonika, koji omogućava trajno oduzimanje imovine koja proističe iz dela koja se kažnjavaju prema zakonima strane države, stupio na snagu u decembru 2000. godine, to jest nakon što je treći podnosilac predstavke navodno izvršio data krivična dela, tačnije podmićivanje sudija u Italiji pre 1996. godine. Zaplena takve imovine zarad obezbeđivanja njenog kasnijeg trajnog oduzimanja još uvek nije bilo dozvoljena u vreme kada je treći podnosilac predstavke navodno izvršio pomenuta krivična dela.

Sud zapaža da je u ovom postupku naložena samo zaplena imovine fondacijama podnosiocima predstavke, to jest izrečena je privremena zaštitna mera koja je, međutim, dugo trajala, a da odluka o trajnom oduzimanju imovinske koristi još uvek nije doneta. Imajući to u vidu, postavlja se pitanje da li bi se moglo smatrati da je kazna već „izrečena” u smislu druge alineje stava 1, člana 7 Konvencije. Nije, međutim, potrebno da Sud donosi odluku o ovom pitanju ako deli mišljenje lihtenštajnskih sudova da rešenja o zapleni imovine, kao ni bilo koje potonje trajno oduzimanje imovinske koristi, nisu predstavljali „kaznu”.

Druga alineja stava 1 člana 7 Konvencije primenjiva je samo na mere koje imaju retroaktivno dejstvo ako predstavljaju „kaznu” u smislu tog člana.

Sud ponavlja da je koncept „kazne” u stavu 1 člana 7 autonoman pojam. Da bi zaštita koju pruža taj član bila delotvorna, domaći sud mora imati slobodu da zaroni ispod površine i sam proceni da li određena mera u suštini predstavlja „kaznu” u smislu ove odredbe (vidi presudu u predmetu *Welch v. the United Kingdom*, od 9. februara 1995. godine, Series A br. 307-A, str. 13, stav 27; presudu u predmetu *Jamil v. France*, od 8. juna 1995. godine, Series A br. 317-B, str. 27, stav 30).

Jezička formulacija stava 1 člana 7 u drugoj rečenici ukazuje da je početna tačka prilikom procenjivanja da li je postojala kazna sadržana u činjenici da li je data mera izrečena nakon presude za neko „krivično delo”. Ostali relevantni faktori koje treba ispitati jesu kako je mera okarakterisana shodno domaćem pravu, njena priroda i svrha, postupci koji su sastavni deo njenog donošenja i sprovođenja kao i njena težina (vidi: *Welch*, koji je naveden gore u tekstu, str. 13, stav 28; *Adamson v. the United Kingdom* (odl.), br. 42293/98, od 26. januara 1999. godine; *Van der Velden v. the Netherlands* (odl.), br. 29514/05, ECHR 2006-...).

U pogledu povezivanja rešenja o zapleni imovine podnosioca predstavke s krivičnim delom, Sud zapaža da zaplena imovine shodno članu 97 Zakonika o krivičnom postupku može biti naložena samo ako postoji sumnja da je imovina proistekla iz dela koja su kažnjiva, pa će stoga biti proglašena trajno oduzetom, u skladu sa stavom 2 člana 20b Krivičnog zakonika, kada se dokaže da ona predstavlja imovinsku korist proisteklu iz krivičnih dela. Rešenja o zapleni imovine su stoga povezana s krivičnim delom i zavisi od njegovog izvršenja.

Ovu vezu ne umanjuje činjenica da rešenje za zaplenu (i oduzimanje) može imati uticaj i na imovinu u posedu trećih lica a ne samo na imovinu koja pripada samom učiniocu. Dakle, u ovom predmetu, samo je treći podnosilac predstavke bio osumnjičen za primanje novca koji je kasnije prebačen na račun prvog i drugog podnosioca predstavke kao provizija za podmićivanje italijanskih sudija. Činjenica da se rešenje o zapleni imovine može izdati i pravnim sledbenicima počinioca ne menja, međutim, činjenicu da rešenje zavisi od toga da li je došlo do izvršenja krivičnog dela ili ne. Isto tako, postojanje krivične odgovornosti učinioca nije nužan preduslov za donošenje rešenja o zapleni imovine, iako se time ne dovodi u pitanje činjenica da je primena ove mere povezana s objektivnim elementima krivičnog dela.

Zatim, kada je reč o karakterisanju sporne mere shodno domaćem pravu, Sud zapaža da su lihtenštajnski sudovi jednoglasno zaključili da zaplena imovine (i njeno kasnije trajno oduzimanje) nije predstavljala kaznu u smislu stava 2 člana 33 Ustava i stava 1 člana 7 Konvencije. Uzimajući u obzir kriterijume koji su uspostavljeni u sudskoj praksi, Sud je zaključio da zaplena imovine nije predstavljala dodatnu kaznu već posledicu primene građanskog prava na činjenicu da su počinitelj ili drugi korisnici stekli imovinu iz nezakonitih dela. U vezi s tim, Sud zapaža da se kazne i trajno oduzimanje smatraju različitim merama prema samom Krivičnom zakoniku Lihtenštajna. Ovo je ilustrovano u članovima 18 do 31a Krivičnog zakonika i u njihovoj jezičkoj formulaciji, kojima se uspostavljaju različita pravila za kazne (zatvorske i novčane), za razliku od preventivnih mera, absorpcije profita i zaplena (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” gore u tekstu).

Prilikom ocene prirode i svrhe rešenja za zaplenu imovinske koristi Sud primećuje da, prema mišljenju domaćih sudova, mere u skladu sa članom 97a Zakonika o krivičnom postupku imaju za cilj sprečavanje lica, koja su osumnjičena za izvršenje krivičnih dela, da ometaju trajno oduzimanje imovine koja je proistekla iz krivičnih dela. Mere bi trebalo da budu u skladu s obavezama koje proističu iz Konvencije Saveta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom tako što se izvršiocima krivičnih dela lišavaju imovinske koristi koja je stečena tim krivičnim delom. Stoga, rešenje o zapleni (i oduzimanju) imovine ima za cilj sprečavanje isplativosti bavljenja kriminalom.

Sud primećuje da isključenjem trajnog oduzimanja, u skladu sa članom 20c Krivičnog zakonika, u pogledu imovinskih zahteva trećih lica na predmetnoj imovini, rešenje za zaplenu imovinske koristi ima za cilj, pre svega da liši takva lica profita od kriminala. On, međutim, može, kao što se vidi u odluci Vrhovnog

suda od 4. septembra 2003. godine (*in fine*), poslužiti kako bi se zaštitili zahtevi i potraživanja trećeg lica na osnovu građanskog prava. Postoji, zapravo, nekoliko elemenata koji čine zaplenu i trajno oduzimanje imovine, kako su ove mere uređene lihtenštajnskim pravom, sličnijim povraćaju neosnovano stečenog, shodno građanskom pravu nego novčanoj kazni, shodno krivičnom pravu. Posebno su zaplena i trajno oduzimanje, prema lihtenštajnskom pravu, ograničeni na imovinsku korist proisteklu iz krivičnih dela (vidi: stav 2 člana 20b Krivičnog zakonika). Ako se ispostavi da je sumnja da zaplenjena imovina potiče od krivičnog dela istinita, trajno oduzimanje imovine se tada ograničava na stvarnu korist koju je počinilac krivičnog dela stekao – što je faktor koji razlikuje ovaj predmet od predmeta *Welch* (koji je naveden u gornjem tekstu, na str. 12, 14, stavovi 12, 33), u kome takvo ograničenje nije postojalo. Štaviše, osim u predmetu *Welch* (*ibid.*), prema lihtenštajnskom pravu ne postoje zakonske pretpostavke u tom smislu da je imovina koja je prošla kroz ruke počiniooca pre izvršenja krivičnog dela zaista i plod tog krivičnog dela, osim ako se ne može dokazati suprotno. Isto tako, osim u predmetu *Welch* (*ibid.*) i osim u slučaju novčanih kazni koje proističu iz krivičnog prava, stepen krivice prestupnika je irelevantan prilikom određivanja iznosa imovine koja je proglašena oduzetom. Povrh toga, za razliku od datog rešenja o trajnom oduzimanju u predmetu *Welch* (*ibid.*), rešenje o trajnom oduzimanju imovine prema lihtenštajnskom pravu se ne može sprovesti izricanjem kazne zatvora zbog neplaćanja.

Imajući u vidu postupke u vezi s izricanjem i sprovođenjem te mere, Sud primećuje da su rešenja o zaplenu imovine, izdata od strane krivičnih sudova tokom istrage u vezi s postupkom trajnog oduzimanja imovine, u skladu sa članom 356 Zakonika o krivičnom postupku, na predlog javnog tužilaštva. Kao što je rečeno gore u tekstu, takva rešenja nisu mogli da budu sprovedeni izricanjem zatvorske kazne zbog neplaćanja, već samo korišćenjem uobičajenih instrumenata za izvršenje naloga za naplatu.

Kada je reč o oštrini spornih odluka, Sud podseća da ozbiljnost ove mere nije sama po sebi od odlučujućeg značaja, budući da mnoge nekaznene mere mogu imati značajan uticaj na predmetno lice (uporedi *Welch*, koji je naveden u gornjem tekstu, str. 14, stav 32). Sud primećuje da rešenje o zaplenu imovine može imati uticaj na imovinska sredstva značajne vrednosti, a da pri tome ne postoji gornja granica za iznos imovinskih sredstava kojim data osoba više ne može raspolagati. Međutim, zaplenjenom imovinom se ponovo može raspolagati ako se ustanovi da su sumnje da ta imovinska sredstva potiču od krivičnih dela neosnovane. Povrh toga, budući da je rešenje o zaplenu imovine, kao što je rečeno gore u tekstu, ograničeno na stvarno bogaćenje korisnika krivičnog dela, to ne ukazuje da ova mera čini sastavni deo režima kažnjavanja.

Razmotrivši sve relevantne faktore za ocenu postojanja kazne, Sud, imajući u vidu posebno prirodu mere trajnog oduzimanja prema lihtenštajnskom pravu, koji je čini sličnijom povraćaju neosnovano stečene dobiti shodno građanskom pravu, zaključuje da rešenja o zaplenu imovine od fondacija podnosilaca predstavke, u svetlu kasnijeg trajnog oduzimanja njihove imovine, nisu predstavljala „kaznu”, u smislu druge alineje stava 1 člana 7 Konvencije.

Sledi da član 7 nije primenjiv u ovom slučaju. Dakle, i ovaj deo predstavke takođe mora biti odbačen kao nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije, u skladu sa stavovima 3 i 4 člana 35 Konvencije.

D. Pritužbe shodno članu 1 Protokola br. 1 Konvencije

Po mišljenju podnosioca predstavke, odugovlačenje nezakonite zaplene njihovih celokupnih imovinskih sredstava je takođe predstavljalo kršenje njihovog prava na imovinu, koje je zaštićeno članom 1 Protokola br. 1 Konvencije, koji predviđa sledeće:

„Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu s opštim interesima ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.”

Podnosioci predstavke su tvrdili da je produžena nezakonita zaplena njihovih imovinskih sredstava povredila njihovo pravo na imovinu, koje je zaštićeno članom 1 Protokola br. 1 Konvencije. Zabranom korišćenja njihove imovine, oni su pretrpeli značajne finansijske gubitke. Sudovi nisu našli pravu ravnotežu između javnog interesa prilikom primene mere zaplene imovine podnosioca predstavke i njihovih sopstvenih interesa.

Sud zapaža da podnosioci predstavke nisu podneli pritužbu na kršenje njihovih imovinskih prava ni u jednom od dva stepena postupaka pred domaćim sudovima. Posebno, nisu se pozvali na ovo pravo pred Ustavnim sudom Kneževine Lihtenštajn, uprkos činjenici da stav 1 člana 34 Ustava garantuje nepovredivost privatnog vlasništva (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” gore u tekstu).

Stoga se ovaj deo predstavke mora odbaciti, shodno stavovima 1 i 4 člana 35 Konvencije, budući da nisu iscrpljena sva domaća pravna sredstva.

IZ TOG RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO,

Proglašava predstavku neprihvatljivom.

Stiven FILIPS
Zamenik sekretara

Pir LORENCEN
Predsednik